

BỒI DƯỠNG NĂNG LỰC DẠY HỌC CHO GIÁO VIÊN TIỂU HỌC QUA “NGHIÊN CỨU BÀI HỌC”

○ ThS. ĐẶNG THỊ HỒNG DOAN*

Thời gian qua, giáo dục tiểu học đã có những chuyển biến quan trọng, thu được những thành tích đáng ghi nhận, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, phù hợp với thực tiễn giáo dục ở Việt Nam, từng bước tiếp cận nền giáo dục ở các nước phát triển trong khu vực và trên thế giới.

1. Để đạt được những mục tiêu trên, giáo dục tiểu học đã không ngừng đổi mới cả về nội dung và phương pháp dạy học (DH), trong đó nhấn mạnh việc thay đổi phương thức DH sao cho vừa đảm bảo được chuẩn kiến thức, vừa tạo điều kiện để phát triển năng lực, tư duy của mỗi học sinh (HS), khuyến khích các em tăng cường hoạt động trong giờ học, có động cơ học tập mạnh mẽ hơn, v.v... Hầu hết giáo viên (GV) tiểu học đều đã ý thức rất rõ về điều này, cũng như nguyên nhân tại sao phải có những thay đổi đó.

Trong tư tưởng đổi mới về giáo dục, việc học của HS là mối quan tâm hàng đầu. Vai trò của GV không chỉ là dạy HS, mà còn phải hỗ trợ và hướng dẫn cho các em để nâng cao việc học tập hiệu quả. Những điểm đó hoàn toàn khác biệt với giáo dục truyền thống và đòi hỏi GV phải tư duy theo cách nghĩ mới, tự trang bị những kỹ năng mới để tiến hành bài học có hiệu quả. Theo cách này, trong quá trình DH ở tiểu học, GV nhất thiết phải chú ý đến 3 yếu tố sau: 1) Sự quan tâm và hứng thú của HS; 2) Kinh nghiệm trong cuộc sống hàng ngày của HS; 3) Bức tranh toàn cảnh của vấn đề.

Đổi mới PPDH khuyến khích giờ học nên bắt nguồn từ sự hứng thú, mối quan tâm của HS tới bài học, các hoạt động DH cụ thể cũng cần được thiết kế dựa trên những nguyên tắc này. Nếu không có hứng thú và động lực, HS sẽ không thể học thực sự. Những điểm này phải được xem xét khi xây dựng và tiến hành bài học.

Bên cạnh đó, thay đổi quan điểm và thái độ của GV đối với HS cũng là điều vô cùng quan trọng. Ý tưởng này đặt HS vào vị trí trung tâm của DH và chú ý vào việc HS học như thế nào

hơn là GV dạy như thế nào. Trong DH, GV cần chú trọng vào sự say mê hứng thú của HS và kinh nghiệm hàng ngày của các em, khuyến khích các em nắm vững kiến thức sâu hơn thông qua các hoạt động học tập khác nhau như: nghiên cứu nội dung bài học trong sách giáo khoa, suy nghĩ, thảo luận nhóm về những vấn đề GV đưa ra trong giờ học, trình bày ý kiến của mình và lắng nghe ý kiến của bạn... Những điều này đặt ra một vấn đề: Đó là *cần phải xây dựng các bài học có chú ý sâu sắc đến quá trình học tập của HS.*

2. Để tiến hành DH theo xu hướng trên, từ rất lâu trên thế giới có một cách tiếp cận việc học tập, bồi dưỡng chuyên môn nhấn mạnh việc cùng nhau dự giờ, suy ngẫm, lập kế hoạch DH (*kenkyu jugyo - Nghiên cứu bài học*) được xuất phát từ Nhật Bản (1868-1912). Cách tiếp cận này đã thu hút sự chú ý của các nhà giáo dục từ nhiều nơi trên thế giới, cho đến năm 1999 *nghiên cứu bài học* đã được triển khai và áp dụng ở nhiều trường học của nước Mĩ. *Nghiên cứu bài học* được xem như là một phương pháp nâng cao năng lực DH cho GV trong quá trình DH nói chung và DH ở trường tiểu học nói riêng.

Ở Việt Nam, từ tháng 6/2006, Dự án JICA đã hỗ trợ Sở GD-ĐT Bắc Giang tiến hành thí điểm việc tổ chức cho GV phát triển chuyên môn qua nghiên cứu bài học ở một số trường tiểu học trong phạm vi tỉnh Bắc Giang (*Saito et al. 2007; Saito and Tsukui 2008*).

Nguyên tắc của việc phát triển năng lực DH (phát triển chuyên môn) qua nghiên cứu bài học trong nhà trường tiểu học bao gồm: 1) Trường học phải được phát triển thành một cộng đồng học tập, nơi tất cả mọi em HS có thể học tập và phát triển, GV có thể tham gia vào việc học tập lẫn nhau như những người chuyên nghiệp, phụ huynh HS và các công dân có thể học thông qua việc tham gia vào các bài học;

* Trưởng Cao đẳng Hải Dương

2) Mỗi GV cần phải mời đồng nghiệp dự giờ và suy ngẫm ít nhất một lần trong năm nhằm chia sẻ bài học của mình với các đồng nghiệp và tham gia vào việc học tập lẫn nhau bằng cách phân tích các bài học đó; 3) Mối quan hệ lắng nghe và đối thoại phải được thiết lập giữa các thành viên trong trường nhằm xây dựng các mối quan hệ học tập trong lớp học và tinh đồng nghiệp giữa các GV như những người chuyên nghiệp; 4) Sự tham gia, hợp tác của phụ huynh HS và tất cả mọi người là điều kiện cần thiết cho việc duy trì cộng đồng học tập.

Các bước thực hiện nghiên cứu bài học:

Bước 1: Thành lập nhóm gồm những GV có trình độ năng lực ở các mức độ khác nhau (theo khối hoặc theo môn học); tổ chức nhóm GV làm việc hợp tác, cùng đưa ra các ý tưởng, đồng thực hiện việc lập kế hoạch một bài học cụ thể.

Bước 2: Cử một GV tiến hành DH minh họa, các GV khác dự giờ, quan sát và ghi chép tất cả những diễn biến của tiết học về mặt nội dung, kỹ thuật DH, sự thành công hay thất bại của tiết học, sự thể hiện của GV, đặc biệt là quan sát kỹ từng HS trong giờ học. Đọc suy nghĩ và cảm nhận bên trong của HS qua những biểu hiện bên ngoài cơ thể của các em về thái độ, hành vi..

Bước 3: Sau giờ học, tất cả các GV ngồi lại với nhau để suy ngẫm về tiết học, mọi người cùng đưa ra ý kiến thảo luận, đánh giá hoạt động của cả GV và HS trong giờ học qua các tiêu chí cụ thể; Kết hợp phỏng vấn, nêu câu hỏi về các vấn đề quan sát được trong lớp đối với cả GV và HS.

Bước 4: Đánh giá mức độ thành công của giờ học qua việc: - Xem xét xem mục tiêu bài học đã phù hợp hay chưa; - Cấu trúc bài học như thế nào; - Sự thể hiện các mối quan hệ giữa GV với HS, giữa HS với HS trong giờ học (các vấn đề trên sẽ ảnh hưởng đến mọi hoạt động của HS trong giờ học, GV phải biết kết hợp cả 3 yếu tố thì mới tạo ra được một bài học tốt).

Bước 5: Xây dựng kế hoạch bài học mới dựa trên những kết quả thu được về sự đánh giá, phân tích các hoạt động và mức độ thành công của bài học trước.

Bước 6: Áp dụng cho các lớp khác.

Vấn đề nghiên cứu bài học không quan trọng việc đánh giá kết quả giờ học qua bài kiểm tra khảo sát mà đánh giá cả quá trình HS học như thế nào. Mấu chốt ở đó là đánh giá và nhận biết những gì làm cho các em hứng thú hay chán nản qua giờ học.

3. Thực tiễn đã cho thấy, năng lực nghề nghiệp của GV tiểu học có ảnh hưởng quyết định đến kết quả học tập của HS. Cải tiến chất lượng dạy và học ở từng bài học nếu được gắn kết với bồi dưỡng năng lực của GV sẽ đảm bảo hiệu quả giáo dục nhiều mặt. Cách tiếp cận phát triển năng lực nghề nghiệp của GV thông qua nghiên cứu cải tiến DH các bài học cụ thể tại các trường đã được sử dụng thành công ở nhiều nơi trên thế giới và ở một số trường học ở Việt Nam. Nghiên cứu bài học rất phù hợp với bối cảnh nền giáo dục Việt Nam hiện nay; nó tác động tích cực không chỉ đối với việc học tập của HS mà đặc biệt tác động đến năng lực chuyên môn, nghiệp vụ và thái độ đối với nghề nghiệp của người GV tiểu học trong quá trình DH. □

Tài liệu tham khảo

1. Nhiều tác giả. **Đổi mới phương pháp dạy học ở tiểu học** (sách Dự án phát triển giáo viên tiểu học). NXB Giáo dục, H 2006.
2. Đặng Thành Hưng. “Kỹ thuật thiết kế phương pháp dạy học theo hướng tích cực hoá”. *Tạp chí Giáo dục*, số 102 (chuyên đề), quý IV/2004, tr 10.
3. Manabu Sato - Atsushi Tsukui - Eisuke Saito. **Đổi mới nhà trường thông qua nghiên cứu bài học vì cộng đồng học tập**. Viện giáo dục quốc gia Singapore và Trung tâm phát triển quốc tế Nhật Bản.
4. Manabu Sato. **Challenge by schools** (Thế giới bài học) (Trích “Initiation of the Lesson Study”).
5. Manabu Sato. **Thách thức của trường học**. Tài liệu dự án JICA dịch
6. Dự án JICA. **Chủ trương của chương trình mới** (sách bồi dưỡng dành cho cán bộ giáo dục địa phương và cán bộ quản lý giáo dục).
7. Tài liệu Hội thảo khoa học Quốc tế “Phát triển năng lực nghề nghiệp của giáo viên thông qua Nghiên cứu bài học”. Trường Đại học sư phạm Hà Nội, 17-19/12/2009.

THÔNG BÁO

Năm 2011, **TẠP CHÍ GIÁO DỤC** tiếp tục ra 1 tháng 2 kì. Giá bán: 13.200đ/cuốn.

Kính đề nghị các đơn vị giáo dục (sở, phòng, trường) liên hệ đặt mua **TẠP CHÍ GIÁO DỤC (mã số tạp chí C192)** tại các bưu cục địa phương hoặc đặt mua trực tiếp tại toà soạn, theo địa chỉ: **TẠP CHÍ GIÁO DỤC, 4 Trịnh Hoài Đức, Hà Nội**. ĐT: 04. 37345363; Fax: 04.37345363.

TẠP CHÍ GIÁO DỤC